

jaren herhaaldelijk, verschillende malen in een jaar, het kool-distrikt van Noord-Holland (St. Pancras, Koedijk, Broek op Langendijk, Zuid- en Noord-Scharwoude, Oudkarspel, enz.), of ik laat dat distrikt door een' der ambtenaren van mijn laboratorium bezoeken. Daar zijn uitgestrekte velden, ver van de menschelijke woningen verwijderd, met kool begroeid; en boomen komen in die streek, behalve dicht bij de huizen, zeer weinig voor.

In het kooldistrikt van Noord-Holland nu, waar anders de gelegenheid voor vermeerdering van 't insekt bijzonder gunstig zou zijn, heb ik nooit koolrupsen op de kool gezien, behalve op de velden, die niet ver van de huizen en eventueel van rietmatten schuttingen af gelegen zijn. Het komt mij niet ongeschikt voor, met een enkel woord daarop te wijzen. Niet ten onrechte noemt Schipper onder de maatregelen ter bestrijding van de koolrups in de allereerste plaats: „Verbouw de koolen... in het open veld, ver van huizen, schuren, schuttingen, boomen, enz. ”

J. RITZEMA BOS.

Amsterdam, 20 Juli 1904.

KORTE MEDEDEELINGEN.

I. — *Eene nieuwe ziekte der Schorzzoneeren.*

Dr. Aderhold deelt in Bd. III, afl. 4 van de „*Arbeiten aus der biologischen Abteilung für Land- und Forstwirtschaft am kaiserlichen Gesundheitsamte* ” het volgende mee. De schorzzoneeren op de terreinen van het Pomologisch Instituut te Proskau waren in 1901 ernstig aangetast door eene tot dusver onbekende ziekte. Op de bladeren zag men soms honderden rondachtige, leerbruine vlekken, in grootte varieerend

tusschen een' speldeprik en eene wikkekorrel; deze vlekken waren alle door een' bloedrooden rand omgeven. Soms vloeiden twee of meer van deze vlekken ineen, waardoor dan heele bladplekken afstierven. En niet alleen de bladeren, maar ook de stengels waren met dergelijke vlekken en vlekjes dicht bezet; en vele stengels stierven dientengevolge in hunnen top voortijdig af. Dat onder deze omstandigheden de wortels niet zoo dik werden als andere jaren, laat zich gemakkelijk inzien.

Op de vlekken der bladeren en stengels zag men conidiëndragers met conidiën van zoodanigen vorm, dat de zwam tot het geslacht *Sporidesmium* moest worden gebracht; en daar deze soort nog niet scheen te zijn beschreven, noemde Aderhold haar *Sporidesmium Scorzonerae*. De conidiëndragers van deze zwam zijn kort, gekromd, 6-7 μ . dik; de conidiën zijn omgekeerd knotsvormig, naar haar uiteinde toe van een lang, haarvormig uitsteeksel voorzien. Zij vertoonen 10 tot 12 overdwarsche tusschenschotten en 1 of 2 overlangsche. Bij ieder overdwarsch tusschenschot zijn zij eenigszins ingesnoerd. Aan haar ondereinde zijn zij bruinachtig of honiggeel, naar boven toe worden zij lichter van kleur. De grootste dikte is 13,5-16,5 μ ; de lengte bedraagt, zonder het haarvormige verlengstuk, 50-75 μ , met dit verlengstuk tot 185 μ . Jonge conidiën missen het haarvormige verlengstuk.

Aderhold besmette in 't volgende jaar met de conidiën van deze *Sporidesmium Scorzonerae* gezonde schorzzoneerenplanten; en het gelukte hem op diewijze de bovenbeschreven ziekte te doen optreden, zoodat daarmee dus bewezen was dat de zwam als de oorzaak der kwaal moet worden beschouwd.

Of deze zwam op de gestorven bladeren tegen den winter, ook vruchtlichamen (peritheciën) vormt, waarin ascosporen ontstaan, is nog onbekend. Wel heeft Aderhold kunnen constateeren, dat sommige conidiën na overwintering nog kiembaar zijn, zoodat de zwam den vorm van ascosporen producee-

rende vruchtlichamen niet bepaald *behoeft* te doorloopen, om in 't volgende voorjaar weer aanleiding te kunnen geven tot het op nieuw optreden van de schorzoneerenziekte.

Aderhold meent dat deze laatste met goed succès door bespuiting met Bordeauxsche pap zal kunnen worden bestreden; en naar de ervaring, door mij opgedaan bij de bestrijding van het „vuur“ der narcissen, welke ziekte door eene aan *Sporidesmium* verwante zwam wordt veroorzaakt (zie „Tijdschrift over Plantenziekten“, VII bl. 12), meen ik de verwachting te mogen uitspreken, dat dit middel zeer gunstig zal werken.

J. R. B

II. — *Eene nieuwe ziekte bij honigklaver.*

Dr. Laubert behandelt in dezelfde aflevering van de bovenaangehaalde werken van de „*Biologische Abteilung am kaiserlichen Gesundheitsamte*“ eene ziekte, die zich in 't voorjaar 1902 vertoonde op witte honigklaver (*Melilotus albus*) op het proefveld te Dahlem. De stengels van bijkans alle toen nog éénjarige planten vertoonden talrijke, verschillend groote, witte vlekken; aan 't bovenste gedeelte van den stengel spaarzaam en geïsoleerd en dus den oorspronkelijk ovalen vorm behoudende, — aan het benedeneinde van den stengel talrijker, en dikwijls zoodanig ineenvloeiend, dat de geheele stengel er soms wit in plaats van groen uitzag. Op die witte vlekken, welke steeds scherp omljnd en met een bruin randje omgeven waren, werden talrijke, uiterst kleine, zwarte puntjes gezien, die de vruchtlichaampjes bleken te zijn van de zwam, welke zich als de oorzaak der ziekte ontpopte. Nu en dan werden de bovenbedoelde witte vlekken ook op bladstelen waargenomen, enkele malen ook op de middennerf van een blad. Heel erg aangetaste stengels waren eenigszins opgezwollen; zij waren klein gebleven en droegen slechts zeer weinige en